

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/90/2007

WULGARYZMY W ŻYCIU CODZIENNYM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

Wulgaryzmy, przekleństwa pełnią rozmaite funkcje. Zazwyczaj sądzi się, że służą one wyrażaniu negatywnych stanów, emocji albo też określaniu kogoś w sposób pogardliwy, obraźliwy. Niemniej coraz częściej można zauważyć, że słowa wulgarne wyrażają pozytywne stany emocjonalne, np. radość, zadowolenie, służą również formułowaniu dodatnich ocen kogoś lub czegoś. Oczywiście rozmówcy muszą być uczestnikami tego samego kontekstu komunikacyjnego, aby określenie to zostało odebrane w sposób właściwy. Można też zauważyć, że niektóre słowa uznawane za nieprzyzwoite, kolokwialne czy też wulgarne stopniowo przenikają do ogólnego obiegu społecznego i stają się naturalnymi (już nie wulgarnymi) składnikami dyskursu, na przykład w mediach. Jest to prawdopodobnie element procesu egalitaryzacji, niwelowania dystansu społecznego (przynajmniej pozornie), znoszenia różnic między kulturą wyższą i niższą – między nadawcą komunikatu i jego odbiorcą.

Pytania postawione w majowym sondażu¹ odnoszą się do trzech zasadniczych problemów. Po pierwsze, interesowało nas, jak często, zdaniem Polaków, słowa wulgarne pojawiają się w niektórych sferach komunikacji. Po drugie, poruszyliśmy kwestię wrażliwości społecznej, czyli poziomu akceptacji i dezaprobaty wulgarnego języka. Zapytaliśmy też ankietowanych, czy sami używają przekleństw, słów niecenzuralnych. Celem zasadniczym jest ustalenie, czy w odczuciu społecznym sfera werbalna ulega brutalizacji – czy zmienia się zarówno percepcja obecności wulgaryzmów w języku codziennym, jak i powszechność ich stosowania.

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (204) zrealizowano w dniach od 11 do 14 maja 2007 roku na liczącej 946 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

GDZIE POLACY SŁYSZĄ WULGARYZMY?

Z przekleństwami, mniej lub bardziej obraźliwymi, można zetknąć się w rozmaitych miejscach. Niekiedy nie da się tego uniknąć i chcąc nie chcąc jest się w sytuacji odbiorcy, a czasem również adresata różnorodnych niecenzuralnych wyrazów. Największe prawdopodobieństwo przypadkowego usłyszenia tego typu słów występuje w przestrzeni ogólnodostępnej, np. na ulicy.

Zdaniem 67% ankietowanych to właśnie ulica jest przestrzenią, w której często można zetknąć się z wulgaryzmami, przekleństwami, co piąty zaś (20%) przyznaje, że czasem się tam z nimi styka. Niemal dwie trzecie dorosłych deklaruje, że słyszy wulgarne słownictwo w pociągach, autobusach – ogólnie w środkach komunikacji, w tym 36% często, a 26% od czasu do czasu.

Tabela 1

Czy styka się Pan(i) z przekleństwami, słowa mi wulgarnymi, niecenzuralnymi?	Tak, bardzo często lub dość często			Tak, czasami			Rzadko lub nigdy			Trudno powiedzieć		
	IX '99	VIII '01	V '07	IX '99	VIII '01	V '07	IX '99	VIII '01	V '07	IX '99	VIII '01	V '07
	w procentach											
Na ulicy	79	68	67	11	20	20	9	11	12	0	1	0
W szkole, na uczelni*	37	29	38	23	28	25	35	32	30	5	11	6
W pracy**	34	30	37	22	25	31	43	44	30	1	1	2
W środkach komunikacji – pociągu, autobusie itp.	49	34	36	23	27	26	22	31	29	6	8	9
W miejscach rozrywki, spędzania wolnego czasu	34	26	30	26	23	29	34	37	29	6	14	12
W internecie***	-	-	26	-	-	24	-	-	42	-	-	8
Podczas spotkań towarzyskich – z rodziną, znajomymi	9	5	10	20	15	26	71	80	63	0	0	2
W wypowiedziach polityków	-	-	8	-	-	24	-	-	60	-	-	7
W domu, w kontaktach z najbliższymi	9	5	7	20	16	25	71	79	67	0	0	0
W audycjach telewizyjnych	-	10	6	-	23	19	-	64	71	-	3	4
W audycjach radiowych	-	3	2	-	10	9	-	80	82	-	7	7
W prasie	-	2	2	-	6	10	-	82	79	-	10	8

* Odpowiedzi ankietowanych, którzy uczą się, studiują lub mają inny kontakt ze szkolnictwem (w roku 1999 – 249 osób, w 2001 – 174 osoby, w 2007 – 236 osób)
** Odpowiedzi ankietowanych, którzy pracują (w roku 1999 – 598 osób, w 2001 – 462 osoby, w 2007 – 450 osób)
*** Odpowiedzi ankietowanych, którzy mają kontakt bezpośredni lub pośredni z zasobami internetu (w roku 2007 – 455 osób)

Niespełna co trzeci badany (30%) wskazuje, że często styka się z przekleństwami w miejscach, w których spędza czas wolny, prawie tyle samo (29%) twierdzi, że słyszy je tam tylko czasem, a taka sama liczebnie grupa (29%) – że rzadko lub wcale. Prawdopodobnie w dużej mierze zależy to od wyboru miejsca spędzania wolnego czasu. Z przekleństwami w miejscach rozrywki często stykają się zazwyczaj młodzi ankietowani (od 18 do 34 roku życia) – prawdopodobnie dlatego, że z większą regularnością niż starsi bywają w tych miejscach.

Prawie dwie piąte respondentów uczących się i związanych w jakiś sposób z instytucjami oświatowymi (38%) uważa, że w szkołach, na uczelniach często można usłyszeć wulgaryzmy. Jedna czwarta przyznaje, że słyszy je tam czasami, a 30% – że rzadko lub w ogóle ich nie słyszy. Podobnie jeśli chodzi o środowisko pracy – 37% osób aktywnych zawodowo przyznaje, że często styka się z niecenzuralnymi słowami w swoim miejscu pracy, a niespełna co trzeci pracujący deklaruje, że od czasu do czasu.

Niewielu Polaków (7%) twierdzi, że często słyszy przekleństwa w domu, jedna czwarta (25%) deklaruje, że zdarza się to czasami, natomiast większość (67%) – że w kontaktach z najbliższymi wulgaryzmy padają jedynie sporadycznie lub wcale się nie pojawiają. Co dziesiąty ankietowany wskazuje, że w czasie spotkań towarzyskich z rodziną czy też przyjaciółmi „brzydkie” słowa pojawiają się często, a co czwarty zauważa je czasami.

Ciekawą sferą pod względem językowym jest internet. Spośród wszystkich przedstawionych tu subsystemów komunikacyjnych ma w istocie najniższy stopień kontroli społecznej, co jest związane m.in. z dość wysokim poczuciem anonimowości użytkowników. Spośród osób, które mają bezpośredni lub pośredni kontakt z zasobami internetu, dwie piąte (42%) przyznaje, że wulgaryzmy występują tam rzadko lub wcale się nie pojawiają. Pozostali twierdzą, że w sieci można natrafić na niecenzuralne słowa często (26%) lub od czasu do czasu (24%).

Jeśli chodzi o tradycyjne media, to w opinii ankietowanych wulgarne słownictwo najczęściej pojawia się w telewizji (6%), rzadziej w radiu (2%) i w prasie (2%).

Większość badanych (60%) przyznaje, że w zasadzie nie dostrzega wulgaryzmów w wypowiedziach polityków. Jednak prawie co trzeci wskazuje, że używają ich oni często (8%) lub czasami (24%).

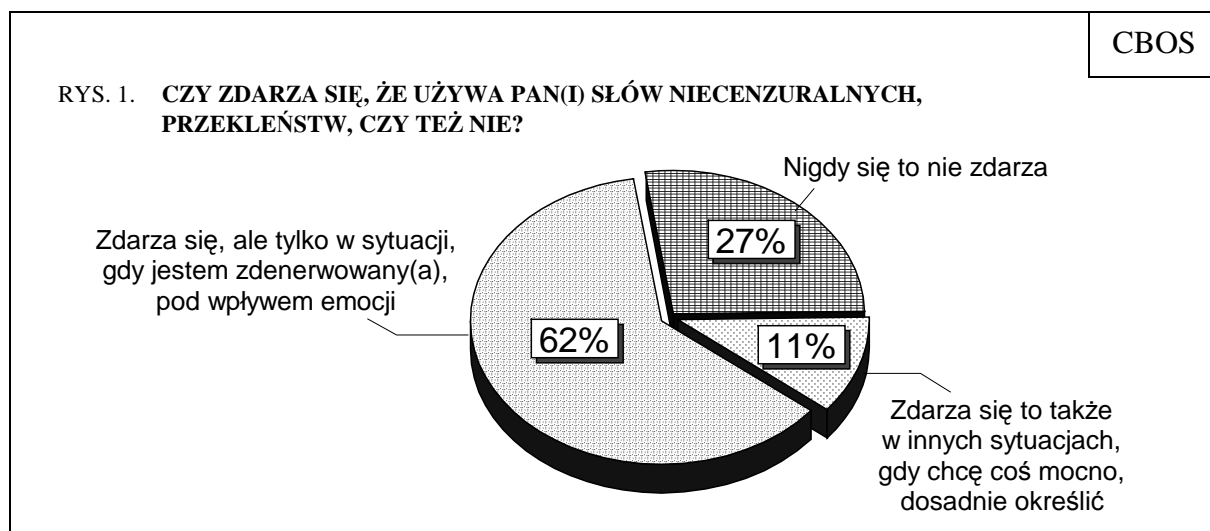
Wrażliwość i wyczulenie na wulgarne słownictwo zazwyczaj wiążą się z poziomem wykształcenia, chociaż na podstawie zgromadzonych danych trudno ustalić prawidłowość, która wskazywałaby, że ludzie najlepiej wykształceni mają większe wycucie językowe, a tym samym najczęściej zwracają uwagę na wulgaryzmy w ich otoczeniu. Bez wątpienia osoby z wykształceniem podstawowym częściej nie dostrzegają przekleństw w przestrzeni ogólnodostępnej, np. na ulicy, a także rzadziej niż lepiej wykształcone przyznają, że niecenzuralne słowa używane są w czasie spotkań towarzyskich z rodziną lub znajomymi. Natomiast w domu wulgarne słowa nieco rzadziej słyszą osoby z wyższym wykształceniem. Należy jednak wziąć pod uwagę kwestię statusu społecznego i jego potencjalny wpływ na deklaracje. Osobom o niższym statusie, wyznaczonym niższym wykształceniem, być może trudniej jest przyznać, że na spotkaniach z rodziną czy znajomymi padają niecenzuralne wyrazy. Wiązałoby się to z potwierdzeniem negatywnego przekonania o specyfice języka osób słabo wykształconych. W przypadku wyższego statusu społecznego takie zjawisko występuje w zdecydowanie mniejszym zakresie.

Porównując tegoroczne wyniki z uzyskanymi przed sześcioma i ośmioma laty możemy zauważyć, że w niektórych sytuacjach ankietowani stykają się z wulgaryzmami częściej niż w ubiegłych latach. Przekleństwa są obecnie bardziej rozpowszechnione przede wszystkim w środowisku pracy oraz w miejscach spędzania czasu wolnego. Ponadto respondenci dostrzegają je częściej w trakcie spotkań ze znajomymi, rodziną oraz w wypowiedziach osób najbliższych, w domu. W przypadku mediów należy zwrócić uwagę na audycje telewizyjne – zmniejszyła się liczba ankietowanych, którzy często lub czasem zauważają tam wulgarne w ich odczuciu wyrazy. Poza tym w żadnej z wymienionych przestrzeni nie nastąpiła istotna poprawa jakości języka w stosunku do minionych lat.

Interpretując powyższe wyniki należy zachować pewną ostrożność. Przede wszystkim deklaracje badanych, że wulgarne słowa pojawiają się w określonej przestrzeni społecznej, nie wskazują bezpośrednio na ich używanie w tym miejscu, a jedynie na subiektywną percepcję ich obecności, *de facto* ściśle zależną od indywidualnej wrażliwości. To, co dla jednych jest wulgaryzmem, dla innych może być wyrażeniem neutralnym, niekojarzącym się w najmniejszym stopniu z czymś obraźliwym czy niecenzuralnym. Ponadto znaczenie słów wewnątrz danej wspólnoty językowej się zmienia – często w zaskakująco szybkim tempie. Pewne wyrażenia uznawane kilka lat temu za nieprzyzwoite mogą nie budzić obecnie negatywnych skojarzeń, a ich użycie jest społecznie akceptowane.

CZY POLACY PRZEKLINAJĄ?

Ponad jedna czwarta społeczeństwa (27%) przyznaje, że nie używa wulgaryzmów. Prawie dwie trzecie natomiast (62%) posługuje się przekleństwami w sytuacjach stresu, zdenerwowania – ogólnie rzecz biorąc pod wpływem silnych emocji, być może również pozytywnych. Co dziewiąty respondent (11%) deklaruje, że używa niecenzuralnych wyrazów w celu „dookreślenia”, dosadnego ujęcia elementów swojej wypowiedzi. Ogółem zdecydowana większość Polaków włącza do swojego codziennego języka wulgarne słowa.

Czy częstość używania wulgaryzmów zmieniła się w ostatnich latach? Można zauważyć, że nieznacznie przybyło osób, które deklarują, że w ich słownictwie nie ma wyrazów niecenzuralnych. Ponadto mniej respondentów niż w 2001 roku przyznaje się do używania wulgaryzmów jako formy rozładowania emocji czy też ekspresji. Względnie stabilny jest natomiast odsetek osób stosujących wulgaryzmy w celu dosadnego określenia czegoś.

Tabela 2

Czy zdarza się, że używa Pan(i) słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IX '99	VIII '01	V '07
	w procentach		
Nigdy się to nie zdarza	24	25	27
Zdarza się, ale tylko w sytuacji, gdy jestem zdenerwowany(a), pod wpływem emocji	63	66	62
Zdarza się to także w innych sytuacjach, gdy chcę coś mocno, dosadnie określić	13	9	11

Sięganie po wulgarne słowa jest silnie uzależnione od płci badanych. W grupie osób, które nie przeklinają, ponad dwukrotnie więcej jest kobiet niż mężczyzn. Mężczyźni częściej używają wulgaryzmów zarówno w sytuacji zdenerwowania, jak i w celu dosadnego określenia czegoś. Znaczenie ma także wiek respondentów. Wyraźnie widać, że im są starsi, tym rzadziej posiłkują się wulgaryzmami, choć tak naprawdę znaczącą cezurą w ich stosowaniu jest wiek – 55 lat. Ponadto niecenzuralnych słów jako dopełnienia wypowiedzi najczęściej używają ludzie młodzi – do 34 roku życia.

Poziom wykształcenia również wpływa na stosowanie wulgaryzmów. Osoby najslabiej wykształcone przeklinają, zgodnie z deklaracjami, najrzadziej. W stanie silnych emocji, a także w celu dosadnego określenia czegoś po niecenzuralne słowa najczęściej sięgają badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym i wyższym. Z tej wzmacniającej siłę wyrazu funkcji słów wulgarnych relatywnie często korzystają także robotnicy – zarówno wykwalifikowani, jak i niewykwalifikowani, a także kadra kierownicza, inteligencja. Jeśli zaś chodzi o biernych zawodowo, wyraźnie częściej niż inni do posiłkowania się wulgaryzmami przyznają się bezrobotni, zazwyczaj przeklinający pod wpływem emocji, oraz uczniowie i studenci, z których co piąty ucieka się do słów niecenzuralnych, aby mocniej coś określić.

Warto zwrócić uwagę, że obecnie uczniowie i studenci prawie dwukrotnie częściej niż osiem lat temu i trzykrotnie częściej niż w 2001 roku deklarują, że nigdy nie używają wulgaryzmów. Niemniej w odpowiadającym tej grupie pokoleniu (18–24 lata) nie zaszły istotne zmiany w tym zakresie.

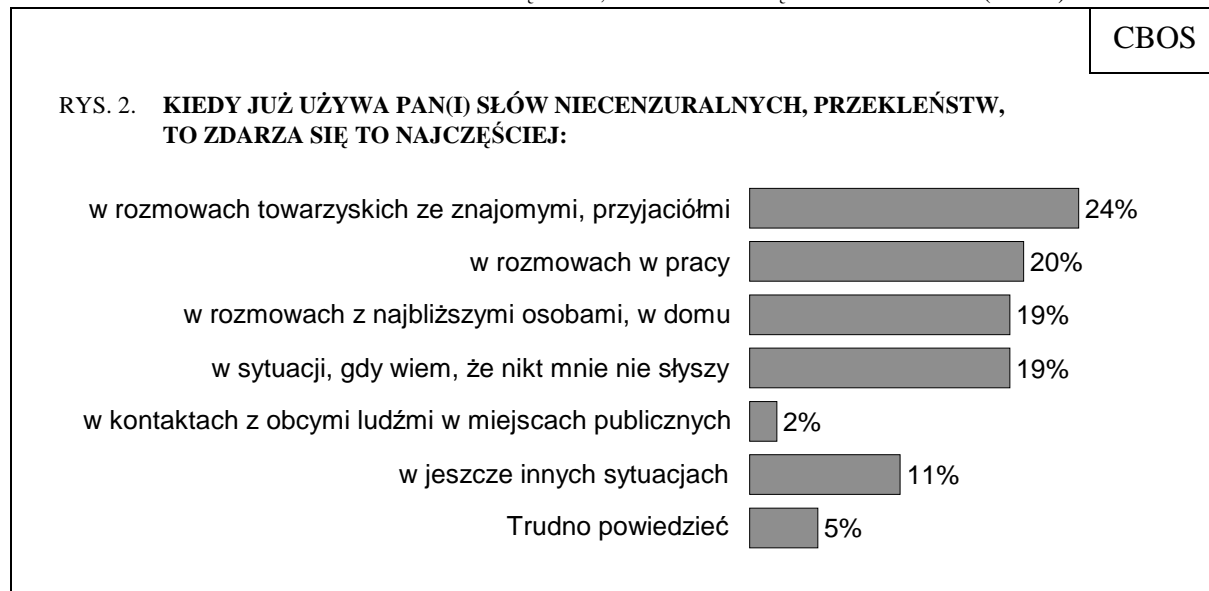
Tabela 3

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Czy zdarza się, że używa Pan(i) słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie?								
	Nigdy się to nie zdarza			Zdarza się, ale tylko wówczas, gdy jestem zdenerwowany(a)			Zdarza się też w innych sytuacjach		
	1999	2001	2007	1999	2001	2007	1999	2001	2007
	w procentach								
Ogółem	24	25	27	63	66	62	13	9	11
Uczniowie i studenci	10	6	18	65	71	63	25	23	19
Wiek									
18-24 lata	12	11	13	71	72	70	17	16	17
25-34	17	13	13	69	79	70	14	7	17
35-44	18	18	13	69	75	72	13	6	14
45-54	17	21	17	67	69	73	15	10	11
55-64	33	34	29	58	52	63	9	14	8
65 lat i więcej	51	57	68	41	39	31	8	5	1

W jakich sytuacjach, w jakim otoczeniu społecznym zazwyczaj używa się wulgarnego słownictwa? Zapytaliśmy o to ankietowanych, którzy przyznali uprzednio, że zdarza się im przeklinać.

ODPOWIEDZI OSÓB DEKLARUJĄCYCH, ŻE ZDARZA SIĘ IM PRZEKLINAĆ (N=692)

Jak wynika z deklaracji jednej czwartej badanych z tej grupy, warunki sprzyjające używaniu wulgaryzmów stwarza otoczenie – znajomi, przyjaciele. Co piąty twierdzi, że miejscem, w którym najczęściej używa słów niecenzuralnych, jest środowisko pracy. Takie same liczebnie grupy respondentów przyznają, że jeśli zdarza się im przeklinać, to z reguły w domu (19%) lub głównie wtedy, gdy nikt ich nie słyszy (19%). Nieliczni (2%) wskazują, że zazwyczaj używają wulgaryzmów w kontaktach z obcymi ludźmi w miejscach publicznych.

Mężczyźni częściej przeklinają w większości wymienionych sytuacji, z wyjątkiem dwóch, w których wulgaryzacja języka jest domeną kobiet. Czterokrotnie więcej kobiet niż mężczyzn z reguły przeklina w domu, w rozmowach z najbliższymi, ponadto kobiety częściej używają wulgarnych słów, gdy są same, i wiedzą, że nikt ich nie słyszy. Może to świadczyć, że kobiety są skłonne kłać w warunkach zapewniających pewną prywatność – w kontaktach z najbliższymi w domu albo w samotności.

Najmłodsi ankietowani (od 18 do 24 roku życia) bardzo rzadko przeklinają w domu, zarazem są pokoleniem, które w większości (52%) używa przekleństw w rozmowach towarzyskich ze znajomymi, przyjaciółmi. Odnosi się to również do grupy uczniów i studentów.

W domu stosunkowo często przeklinają osoby z wykształceniem podstawowym, natomiast w towarzystwie znajomych – zazwyczaj respondenci najlepiej wykształceni. Do używania niecenzuralnych zwrotów w miejscu pracy przyznają się relatywnie najczęściej badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym, a ponadto większość robotników wykwalifikowanych (59%).

POZIOM AKCEPTACJI WULGARNEGO JĘZYKA

Nieco ponad połowa Polaków (52%) przyznaje, że nie akceptuje wulgarne języka. Dwie piąte zaś (40%) twierdzi, że stopień aprobaty przekleństw uzależniony jest od okoliczności, kontekstu ich użycia. Co dwunasty respondent (8%) deklaruje, że przyzwyczał się do wulgarne słownictwa i nie razi go niecenzuralne wyrazy.

Percepcja wulgarne słownictwa tylko nieznacznie zmieniła się w porównaniu z dwoma poprzednimi pomiarami. Obecne wyniki są bardziej zbliżone do tych, jakie uzyskaliśmy w roku 1999 niż w 2001. W zasadzie nie uległa zmianie liczba osób nieakceptujących niecenzuralnych wyrazów. Sześć lat temu jedynie 4% respondentów przyznawało, że nie razi ich wulgarne słownictwo, bo są do tego przyzwyczajeni. W tegorocznym sondażu odsetek takich deklaracji jest dwukrotnie wyższy, taki sam jak w roku 1999.

Tabela 4

Czy razi Pana(ią), gdy ludzie używają słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	IX '99	VIII '01	V '07
	w procentach		
Tak, zawsze mnie to razi	53	51	52
To zależy – w niektórych sytuacjach mnie to razi, w innych nie	39	45	40
Nie, nie razi mnie to, jestem do tego przyzwyczajony(a)	8	4	8

Mężczyźni rzadziej deklarują, że przekleństwa ich razi, natomiast kobiety w większości nie akceptują wulgarne języka. Ponadto wrażliwość na niecenzuralne słownictwo wzrasta wraz z wiekiem. Najmłodszy respondenci, a także uczniowie i studenci stosunkowo często twierdzą, iż są przyzwyczajeni do tego, że ludzie używają wulgaryzmów. Można też zauważyć, iż przeklinanie jest, z jednej strony, raziące głównie dla osób z wykształceniem podstawowym, z drugiej zaś badani najlepiej wykształceni są najmniej

tolerancyjni w stosunku do posługiwania się wulgaryzmami. Należy jeszcze zaznaczyć, że zdecydowana większość osób najczęściej praktykujących religijnie (kilka razy w tygodniu) w ogóle nie akceptuje obecności niecenzuralnych słów w mowie potocznej.

Jak już wspominaliśmy, obecnie w środowisku uczniów i studentów rzadziej używa się przekleństw niż w minionych latach. Warto również dodać, że w tej grupie wzrósł odsetek osób, które nie aprobują wulgarnego słownictwa. Jednocześnie zwiększyła się, choć nieznacznie, liczba uczniów i studentów tolerujących obecność wulgaryzmów. Podobną zmianę odnotowaliśmy wśród respondentów w wieku 18–24 lata – w tej grupie wzrosła dezaprobata niecenzuralnych wyrażeń, ale zwiększył się również odsetek tych, którzy skłonni są zaakceptować wulgarnie słownictwo, ponieważ są do niego przyzwyczajeni.

Tabela 5

Cechy społeczno-demograficzne badanych	Czy razi Pana(ia), gdy ludzie używają słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie?								
	Tak, zawsze mnie to razi			To zależy – w niektórych sytuacjach mnie to razi, w innych nie			Nie, nie razi mnie to, jestem do tego przyzwyczajony(a)		
	1999	2001	2007	1999	2001	2007	1999	2001	2007
	w procentach								
Ogółem	53	51	52	40	45	40	8	5	8
Uczniowie i studenci	30	26	36	63	63	49	7	11	15
Wiek									
18–24 lata	25	33	41	66	60	45	9	7	13
25–34	39	37	37	49	56	54	11	7	9
35–44	53	47	43	39	47	52	8	6	5
45–54	56	50	48	37	47	44	7	2	8
55–64	61	67	61	32	29	32	7	5	7
65 lat i więcej	79	75	80	17	24	16	4	2	4

Wyniki tegorocznego sondażu wskazują, że zarówno w percepcji, jak i w używaniu wulgaryzmów nie nastąpiły znaczące zmiany w stosunku do lat ubiegłych. Nadal zdecydowana większość Polaków przyznaje, że używa wulgarnych słów, w dalszym ciągu też nieco ponad połowa twierdzi, że nie akceptuje stosowania niecenzuralnych zwrotów i wyrażeń. Zmienną najsilniej różnicującą stosunek do używania wulgaryzmów oraz ich akceptacji jest płeć. Kobiety przeklinają znacznie rzadziej niż mężczyźni, przeważnie też

wyrażają dezaprobatę przekleństw. Warto podkreślić zmiany, jakie w ostatnich latach zaszły w języku uczniów i studentów – obecnie częściej deklarują oni, że nie używają wulgaryzmów. Nie wiadomo jednak, w jakim stopniu słowa niecenzuralne faktycznie zniknęły z ich wypowiedzi, a w jakim zostały „oswojone” i nie są rozpoznawane jako nieprzyzwoite. Ponadto wśród najmłodszych badanych bardziej popularne stały się dwie skrajne postawy wobec używania wulgaryzmów – z jednej strony kategoryczna dezaprobatą, z drugiej zaś akceptacja wynikająca z przyzwyczajenia do takiego sposobu komunikacji.

Opracował
Michał FELIKSIAK

A N E K S

Tabela 1. Czy styka się Pan(i) z przekleństwami, słowami wulgarnymi, niecenzuralnymi na ulicy?

(%)

	Tak, często	Tak, czasami	Rzadko lub nigdy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	67	20	12	0	946
Płeć					
Mężczyźni	70	19	11	0	443
Kobiety	65	20	14	1	503
Wiek					
18-24 lat	82	12	6	0	140
25-34	72	21	7	0	158
35-44	68	18	14	1	131
45-54	69	24	7	0	190
55-64	66	21	13	0	145
65 lat i więcej	52	19	27	2	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	57	24	18	1	358
Miasto do 20 tys.	69	22	10	0	128
20-100 tys.	75	13	10	1	195
101-500 tys.	72	17	11	0	167
501 tys. i więcej mieszk.	79	18	4	0	97
Wykształcenie					
Podstawowe	54	23	21	2	283
Zasadnicze zawodowe	72	19	9	0	248
Średnie	74	17	9	0	322
Wyższe	72	21	7	0	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	76	20	4	0	51
Prac. umysł. niż. szczebla	76	20	5	0	79
Pracownicy fiz.- umysł.	77	16	7	0	70
Robotnicy wykwalifikowani	79	12	9	0	97
Robotnicy niewykwalifik.	59	34	7	0	50
Rolnicy	56	29	15	0	50
Pracujący na własny rach.	74	13	11	1	30
Bierni zawodowo					
Renciści	53	25	20	1	73
Emeryci	58	20	22	1	230
Uczniowie i studenci	85	13	2	0	53
Bezrobotni	68	19	12	0	111
Gospodynie domowe i inni	70	18	10	2	51
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	78	15	6	0	112
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	73	18	9	0	63
sekt. pryw. poza rolnict.	73	20	6	0	195
prywatnym gosp. rolnym	60	25	16	0	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	65	26	9	0	64
301-500	67	17	15	1	108
501-900	59	24	17	0	196
901-1200	66	17	15	2	104
Powyżej 1200 zł	75	16	10	0	84
Ocena własnych war. mater.					
Złe	60	24	15	0	242
Średnie	69	18	13	0	436
Dobre	72	18	8	1	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	52	34	14	0	68
Raz w tygodniu	64	22	13	1	472
1-2 razy w miesiącu	76	15	9	0	155
Kilka razy w roku	73	13	14	0	158
W ogóle nie uczestniczy	72	18	9	1	91
Poglądy polityczne					
Lewica	77	12	11	0	152
Centrum	71	18	10	0	276
Prawica	66	24	10	0	258
Trudno powiedzieć	59	22	18	2	258

Tabela 2. Czy styka się Pan(i) z przekleństwami, słowami wulgarnymi, niecenzuralnymi w miejscach rozrywki, spędzania wolnego czasu?

(%)

	Tak, często	Tak, czasami	Rzadko lub nigdy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	29	29	12	946
Płeć					
Mężczyźni	35	30	25	10	443
Kobiety	25	27	33	15	503
Wiek					
18-24 lat	53	33	12	2	140
25-34	48	29	22	1	158
35-44	30	33	25	12	131
45-54	25	33	29	13	190
55-64	15	29	43	13	145
65 lat i więcej	13	16	41	30	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	26	31	31	12	358
Miasto do 20 tys.	30	28	31	11	128
20-100 tys.	36	22	25	18	195
101-500 tys.	33	26	30	11	167
501 tys. i więcej mieszk.	27	38	29	6	97
Wykształcenie					
Podstawowe	20	23	35	22	283
Zasadnicze zawodowe	33	30	27	9	248
Średnie	32	33	27	9	322
Wyższe	42	26	28	4	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	42	27	28	3	51
Prac. umysł. niż. szczebla	32	37	28	3	79
Pracownicy fiz.- umysł.	31	38	24	7	70
Robotnicy wykwalifikowani	41	35	16	8	97
Robotnicy niewykwalifik.	29	36	19	16	50
Rolnicy	22	35	31	11	50
Pracujący na własny rach.	27	27	36	10	30
Bierni zawodowo					
Renciści	17	25	35	22	73
Emeryci	13	17	46	24	230
Uczniowie i studenci	47	41	9	3	53
Bezrobotni	47	30	20	3	111
Gospodynie domowe i inni	38	21	28	13	51
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	36	38	21	6	112
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	36	30	27	7	63
sekt. pryw. poza rolnict.	33	34	24	9	195
prywatnym gosp. rolnym	26	32	32	9	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	36	31	21	12	64
301-500	31	37	26	5	108
501-900	24	25	37	13	196
901-1200	27	28	28	17	104
Powyżej 1200 zł	34	28	23	14	84
Ocena własnych war. mater.					
Złe	27	32	29	12	242
Średnie	29	27	30	14	436
Dobre	34	27	30	10	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	26	24	35	15	68
Raz w tygodniu	23	31	34	12	472
1-2 razy w miesiącu	36	27	24	14	155
Kilka razy w roku	36	28	24	12	158
W ogóle nie uczestniczy	46	24	21	9	91
Poglądy polityczne					
Lewica	39	20	28	12	152
Centrum	33	33	24	10	276
Prawica	26	29	33	12	258
Trudno powiedzieć	25	28	33	15	258

Tabela 3. Czy styka się Pan(i) z przekleństwami, słowami wulgarnymi, niecenzuralnymi podczas spotkań towarzyskich - z rodziną, znajomymi?

(%)

	Tak, często	Tak, czasami	Rzadko lub nigdy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	26	63	2	946
Płeć					
Mężczyźni	13	28	58	1	443
Kobiety	7	24	67	2	503
Wiek					
18-24 lat	22	28	49	1	140
25-34	13	38	50	0	158
35-44	9	24	65	3	131
45-54	10	36	53	1	190
55-64	5	15	80	1	145
65 lat i więcej	3	12	81	4	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	13	30	55	2	358
Miasto do 20 tys.	7	18	74	1	128
20-100 tys.	9	21	69	1	195
101-500 tys.	7	25	66	2	167
501 tys.i więcej mieszk.	8	31	61	0	97
Wykształcenie					
Podstawowe	7	20	71	3	283
Zasadnicze zawodowe	13	30	55	2	248
Średnie	10	25	63	1	322
Wyższe	7	32	61	0	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	6	29	65	0	51
Prac.umysł.niż.szczebla	6	28	64	1	79
Pracownicy fiz.- umysł.	23	32	45	0	70
Robotnicy wykwalifikowani	17	31	51	1	97
Robotnicy niewykwalifik.	16	37	44	3	50
Rolnicy	11	32	55	2	50
Pracujący na własny rach.	4	31	63	2	30
Bierni zawodowo					
Renciści	5	22	68	4	73
Emeryci	3	11	85	1	230
Uczniowie i studenci	20	27	53	0	53
Bezrobotni	11	37	52	0	111
Gospodynie domowe i inni	10	22	62	6	51
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	12	28	61	0	112
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	8	27	65	0	63
sekt. pryw. poza rolnict.	15	35	49	2	195
prywatnym gosp. rolnym	16	32	49	3	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	12	24	63	0	64
301-500	10	29	60	1	108
501-900	9	21	70	0	196
901-1200	7	22	69	2	104
Powyżej 1200 zł	5	28	67	0	84
Ocena własnych war. mater.					
Złe	12	24	63	1	242
Średnie	9	25	65	2	436
Dobre	9	29	60	2	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	8	25	65	3	68
Raz w tygodniu	6	24	68	2	472
1-2 razy w miesiącu	11	27	60	1	155
Kilka razy w roku	15	32	51	2	158
W ogóle nie uczestniczy	17	22	59	1	91
Poglądy polityczne					
Lewica	12	25	63	0	152
Centrum	7	30	62	1	276
Prawica	11	22	67	0	258
Trudno powiedzieć	10	26	60	4	258

Tabela 4. Czy styka się Pan(i) z przekleństwami, słowami wulgarnymi, niecenzuralnymi w domu, w kontaktach z najbliższymi?

(%)

	Tak, często	Tak, czasami	Rzadko lub nigdy	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	7	25	67	0	946
Płeć					
Mężczyźni	7	24	68	0	443
Kobiety	7	26	66	1	503
Wiek					
18-24 lat	12	31	58	0	140
25-34	7	31	61	0	158
35-44	9	27	62	2	131
45-54	8	29	63	0	190
55-64	5	18	76	0	145
65 lat i więcej	2	17	80	1	181
Miejsce zamieszkania					
Wieś	10	32	57	1	358
Miasto do 20 tys.	6	15	79	0	128
20-100 tys.	8	21	72	0	195
101-500 tys.	3	26	70	1	167
501 tys.i więcej mieszk.	4	22	74	0	97
Wykształcenie					
Podstawowe	6	24	70	1	283
Zasadnicze zawodowe	10	29	61	0	248
Średnie	7	26	67	0	322
Wyższe	5	18	77	0	93
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	3	13	84	0	51
Prac.umysł.niż.szczebla	5	26	69	0	79
Pracownicy fiz.- umysł.	11	29	59	0	70
Robotnicy wykwalifikowani	10	31	58	0	97
Robotnicy niewykwalifik.	13	38	50	0	50
Rolnicy	8	33	59	0	50
Pracujący na własny rach.	0	28	70	2	30
Bierni zawodowo					
Renciści	7	17	74	1	73
Emeryci	3	15	82	1	230
Uczniowie i studenci	4	22	73	0	53
Bezrobotni	9	42	49	0	111
Gospodynie domowe i inni	19	25	54	2	51
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	7	23	70	0	112
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	5	25	71	0	63
sekt. pryw. poza rolnict.	8	30	61	0	195
prywatnym gosp. rolnym	13	33	54	0	49
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	11	43	46	0	64
301-500	9	32	58	1	108
501-900	7	23	71	0	196
901-1200	5	24	70	1	104
Powyżej 1200 zł	3	18	79	0	84
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	32	57	1	242
Średnie	8	23	69	0	436
Dobre	4	23	73	0	268
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	4	18	78	0	68
Raz w tygodniu	5	24	71	0	472
1-2 razy w miesiącu	11	31	58	1	155
Kilka razy w roku	6	31	62	1	158
W ogóle nie uczestniczy	15	22	63	0	91
Poglądy polityczne					
Lewica	9	20	71	1	152
Centrum	6	28	66	0	276
Prawica	5	26	68	0	258
Trudno powiedzieć	9	25	65	1	258

Tabela 5. Czy zdarza się, że używa Pan(i) słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie? 1 - Nigdy się to nie zdarza; 2 - Zdarza się, ale tylko w sytuacji, gdy jestem zdenerwowany(a), pod wpływem emocji; 3 - Zdarza się to także w innych sytuacjach, gdy chcę coś mocno, dosadnie określić

(%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	27	62	11	946
Płeć				
Mężczyźni	16	69	15	443
Kobiety	37	56	7	503
Wiek				
18-24 lat	13	70	17	140
25-34	13	70	17	158
35-44	13	72	14	131
45-54	17	73	11	190
55-64	29	63	8	145
65 lat i więcej	68	31	1	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	27	63	9	358
Miasto do 20 tys.	29	59	12	128
20-100 tys.	29	61	10	195
101-500 tys.	24	60	16	167
501 tys.i więcej mieszk.	23	66	12	97
Wykształcenie				
Podstawowe	42	52	5	283
Zasadnicze zawodowe	15	69	16	248
Średnie	25	64	11	322
Wyższe	18	68	14	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	10	73	16	51
Prac.umysł.niż.szczebła	17	71	13	79
Pracownicy fiz.- umysł.	11	78	11	70
Robotnicy wykwalifikowani	8	70	21	97
Robotnicy niewykwalifik.	13	64	22	50
Rolnicy	17	73	11	50
Pracujący na własny rach.	15	70	14	30
Bierni zawodowo				
Renciści	37	57	6	73
Emeryci	58	40	2	230
Uczniowie i studenci	18	63	19	53
Bezrobotni	12	79	9	111
Gospodynie domowe i inni	31	53	15	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	16	70	14	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	12	74	14	63
sekt. pryw. poza rolnict.	9	70	20	195
prywatnym gosp. rolnym	11	78	11	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	7	83	10	64
301-500	17	68	14	108
501-900	29	59	12	196
901-1200	30	62	8	104
Powyżej 1200 zł	23	65	12	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	23	63	14	242
Średnie	31	62	8	436
Dobre	24	62	14	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	50	41	9	68
Raz w tygodniu	33	59	8	472
1-2 razy w miesiącu	18	74	9	155
Kilka razy w roku	13	71	16	158
W ogóle nie uczestniczy	18	59	23	91
Poglądy polityczne				
Lewica	19	69	12	152
Centrum	22	69	9	276
Prawica	25	59	16	258
Trudno powiedzieć	38	54	8	258

Tabela 6. Kiedy już używa Pan(i) słów niecenzuralnych, przekleństw, to zdarza się to najczęściej: 1 - w rozmowach z najbliższymi osobami, w domu; 2 - w rozmowach towarzyskich ze znajomymi, przyjaciółmi; 3 - w rozmowach w pracy; 4 - w kontaktach z obcymi ludźmi w miejscach publicznych; 5 - w sytuacji, gdy wiem, że nikt mnie nie słyszy; 6 - w jeszcze innych sytuacjach

(%)

	1	2	3	4	5	6	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	24	20	2	19	11	5	692
Płeć								
Mężczyźni	8	29	28	2	15	12	5	374
Kobiety	32	17	10	1	24	10	6	318
Wiek								
18-24 lat	2	52	13	2	15	7	9	122
25-34	20	19	26	1	19	13	2	137
35-44	17	17	29	4	12	13	7	112
45-54	22	20	25	0	17	12	3	159
55-64	26	14	11	2	35	8	4	104
65 lat i więcej	39	17	3	1	16	11	13	58
Miejsce zamieszkania								
Wieś	24	26	18	1	15	10	5	259
Miasto do 20 tys.	24	20	17	3	26	7	3	92
20-100 tys.	12	22	22	1	22	18	4	138
101-500 tys.	14	21	23	0	21	11	11	127
501 tys.i więcej mieszk.	19	28	19	6	18	8	2	75
Wykształcenie								
Podstawowe	27	17	12	1	16	14	13	163
Zasadnicze zawodowe	16	24	30	2	17	7	3	211
Średnie	18	26	16	2	22	12	3	241
Wyższe	15	30	18	4	19	12	4	76
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	13	29	19	3	20	11	5	46
Prac.umysł.niż.szczebła	23	17	23	2	23	8	3	66
Pracownicy fiz.- umysł.	16	21	31	3	16	12	1	62
Robotnicy wykwalifikowani	4	15	59	3	10	6	2	89
Robotnicy niewykwalifik.	15	17	39	2	13	8	6	44
Rolnicy	32	26	15	0	9	17	0	42
Pracujący na własny rach.	12	15	40	3	10	17	3	25
Bierni zawodowo								
Renciści	24	26	5	4	25	10	6	46
Emeryci	30	16	1	2	26	13	11	97
Uczniowie i studenci	0	69	0	0	15	9	8	43
Bezrobotni	25	24	4	0	24	15	8	97
Gospodynie domowe i inni	32	26	5	0	25	6	7	34
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	22	19	25	2	17	12	3	94
spółce właścicieli								
prywatnych i państwa	3	21	45	0	19	10	2	55
sekt. pryw. poza rolnict.	10	20	41	3	14	8	4	177
prywatnym gosp. rolnym	29	25	21	0	8	17	0	43
Dochody na jedną osobę								
Do 300 zł	29	18	15	0	19	7	11	60
301-500	25	25	18	1	15	12	5	89
501-900	24	18	24	1	21	6	5	139
901-1200	13	21	18	0	30	12	5	73
Powyżej 1200 zł	20	24	29	1	16	9	1	64
Ocena własnych war. mater.								
Złe	19	22	13	1	23	13	8	186
Średnie	24	17	21	2	19	12	6	302
Dobre	13	34	24	3	15	9	3	203
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	22	3	26	3	31	11	5	34
Raz w tygodniu	24	24	18	0	19	11	4	316
1-2 razy w miesiącu	18	25	18	2	21	10	6	128
Kilka razy w roku	15	26	25	3	13	12	6	137
W ogóle nie uczestniczy	8	27	19	3	20	12	10	75
Poglądy polityczne								
Lewica	18	22	23	2	22	12	1	124
Centrum	16	25	21	2	18	13	6	214
Prawica	19	25	20	2	21	9	3	193
Trudno powiedzieć	25	22	14	2	15	11	11	159

Tabela 7. Czy razi Pana(ia), gdy ludzie używają słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie? 1 - Tak, zawsze mnie to razi; 2 - To zależy - w niektórych sytuacjach mnie to razi, w innych nie; 3 - Nie, nie razi mnie to, jestem do tego przyzwyczajony(a)

(%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	52	40	8	946
Płeć				
Mężczyźni	38	51	11	443
Kobiety	65	30	5	503
Wiek				
18-24 lat	41	45	13	140
25-34	37	54	9	158
35-44	43	52	5	131
45-54	48	44	8	190
55-64	61	32	7	145
65 lat i więcej	80	16	4	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	47	41	11	358
Miasto do 20 tys.	59	35	6	128
20-100 tys.	56	40	4	195
101-500 tys.	52	41	7	167
501 tys.i więcej mieszk.	57	39	3	97
Wykształcenie				
Podstawowe	63	29	8	283
Zasadnicze zawodowe	40	50	10	248
Średnie	53	40	7	322
Wyższe	52	47	1	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	49	51	0	51
Prac.umysł.niż.szczebla	52	45	3	79
Pracownicy fiz.- umysł.	43	51	5	70
Robotnicy wykwalifikowani	31	52	16	97
Robotnicy niewykwalifik.	43	45	12	50
Rolnicy	40	45	15	50
Pracujący na własny rach.	41	53	6	30
Bierni zawodowo				
Renciści	49	38	13	73
Emeryci	79	19	2	230
Uczniowie i studenci	36	49	15	53
Bezrobotni	44	49	7	111
Gospodynie domowe i inni	60	31	7	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	51	46	4	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	40	47	13	63
sekt. pryw. poza rolnict.	37	54	9	195
prywatnym gosp. rolnym	36	48	17	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	42	51	7	64
301-500	43	46	10	108
501-900	56	33	10	196
901-1200	58	39	2	104
Powyżej 1200 zł	46	53	1	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	56	35	9	242
Średnie	53	40	7	436
Dobre	48	44	8	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	79	20	1	68
Raz w tygodniu	59	35	6	472
1-2 razy w miesiącu	49	45	7	155
Kilka razy w roku	32	58	10	158
W ogóle nie uczestniczy	43	39	18	91
Poglądy polityczne				
Lewica	46	47	7	152
Centrum	51	42	7	276
Prawica	54	42	4	258
Trudno powiedzieć	56	31	12	258